ผศ.นพ.ชนเมธ เตชะแสนศิริ
ภาควิชากุมารเวชศาสตร์
คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี
มหาวิทยาลัยมหิดล

มารู้จักกับ 2 เชื้อร้าย 3 โรคอันตราย

ในปัจจุบันหลายครอบครัวคงจะเคยได้ยินชื่อของ **“เชื้อนิวโมคอคคัส (Pneumococcus) และเชื้อเอ็นทีเอชไอ (NTHi)”** สองเชื้อแบคทีเรียตัวร้ายที่แผลงฤทธิ์ จนก่อให้เกิด 3 โรคอันตรายอย่าง โรคไอพีดี โรคปอดบวม และโรคหูชั้นกลางอักเสบ

เชื้อนิวโมคอคคัส และเชื้อเอ็นทีเอชไอ (ฮีโมฟีลุส อินฟลูเอ็นซา ชนิดไม่มีเปลือกหุ้ม) เป็นเชื้อแบคทีเรียที่พบได้ในโพรงจมูกและลำคอของคนเรา ซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ก่อโรค แต่เมื่อใดที่ร่างกายอ่อนแอ เชื้อโรค 2 ชนิดนี้จะก่อให้เกิดอันตรายได้ โดยเชื้อนิวโมคอคคัส และเชื้อเอ็นทีเอชไอ จะเป็นสาเหตุหลักในการก่อให้เกิดโรคติดเชื้อทางเดินหายใจ เช่น ไซนัสอักเสบ หลอดลมอักเสบ ปอดบวม เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นสาเหตุของการติดเชื้อรุนแรงที่เยื่อหุ้มสมองและในกระแสเลือดอีกด้วย

ในเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 2 ปีมีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อโรค 2 ชนิดนี้ โดยเชื้อโรคจะติดต่อจากคนสู่คน ผ่านทางเสมหะ น้ำมูก น้ำลาย เช่น ในขณะไอ จาม มีอาการคล้ายไข้หวัด เป็นเชื้อโรคที่อยู่ในอากาศได้นานกว่าปกติ ซึ่งเชื้อโรคนิวโมคอคคัส และเชื้อเอ็นทีเอชไอ เป็นตัวการก่อให้เกิด โรคหูชั้นกลางอักเสบ (โรคหูน้ำหนวก) ปอดบวม (ปอดอักเสบ) โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ หรือการติดเชื้อในกระแสเลือด

รู้จักกับ 3 โรค และวิธีป้องกัน

1 โรคไอพีดี
(IPD: Invasive Pneumococcal Disease)

โรคไอพีดี (IPD: Invasive Pneumococcal Disease) คือ **โรคติดเชื้อนิวโมคอคคัสชนิดรุนแรง** การติดเชื้อในกระแสเลือด โรคปอดบวมจากการติดเชื้อในกระแสเลือด และโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ ซึ่งเด็กที่ติดเชื้ออาจเสียชีวิต หรือพิการทางสมอง โดยอาการและระดับความรุนแรงของโรคติดเชื้อไอพีดี จะขึ้นอยู่กับระบบอวัยวะที่ติดเชื้อ

อาการของโรคติดเชื้อในระบบประสาท เช่น โรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ เด็กจะมีไข้สูง ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน ซึ่งในเด็กทารกอาจมีการงอแง ซึม ไม่กินนม และชักได้

อาการของโรคติดเชื้อในกระแสเลือด หากเกิดในเด็กเล็กมักจะมีไข้สูง ร้องกวน งอแง อาจเกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ช็อก หรืออาจเสียชีวิตได้

2 โรคปอดบวม (ปอดอักเสบ)

โรคปอดบวม (โรคปอดอักเสบ) คือ **ปอด รวมถึงหลอดลมและถุงลม มีการติดเชื้อและอักเสบ** ทำให้ความสามารถในการทำงานของอวัยวะต่างๆ เหล่านี้ลดลง โรคปอดบวมเป็นโรคติดเชื้อที่พบบ่อยในเด็ก เกิดได้จากหลายสาเหตุ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรีย หรือเชื้อไวรัส โดยเชื้อแบคทีเรียนิวโมคอคคัสและเชื้อเอ็นทีเอชไอเป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดปอดบวมในเด็ก

อาการของโรคปอดบวม เด็กที่เป็นโรคนี้จะมีไข้ ไอ หายใจหอบเหนื่อย หายใจเร็ว และหายใจลำบาก โดยโรคปอดบวม อาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน เช่น ภาวะน้ำหรือหนองในช่องเยื่อหุ้มปอด ภาวะติดเชื้อในกระแสเลือดที่รุนแรง และภาวะช็อก

จากข้อมูลการประเมินขององค์การอนามัยโลกและยูนิเซฟ พบว่า ปอดบวมเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตในเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี เป็นอันดับ 1 ของโลก โดยมีเด็กเสียชีวิตสูงถึง 2 ล้านคนต่อปี เนื่องจากโรคปอดบวมทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนอันตรายจากปอดอักเสบ

โรคหูชั้นกลางอักเสบ

โรคหูชั้นกลางอักเสบ คือ **โรคที่เกิดจากการติดเชื้อที่บริเวณหูชั้นกลาง** พบบ่อยในเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี ส่วนใหญ่เกิดร่วมหรือเกิดหลังจากการติดเชื้อทางเดินหายใจส่วนบน เชื้อโรคจากโพรงหลังช่องจมูกจึงแพร่กระจายมายังหูชั้นกลาง ซึ่งสาเหตุมาจากการติดเชื้อแบคทีเรีย ไวรัส หรือเกิดจากโรคภูมิแพ้ โดยเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุสำคัญได้แก่ เชื้อนิวโมคอคคัสและเชื้อเอ็นทีเอชไอ เป็นต้น

การอักเสบเฉียบพลันของหูชั้นกลางพบได้บ่อยในเด็ก มีรายงานว่า 80% ของเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี มีโอกาสเกิดโรคหูชั้นกลางอักเสบอย่างน้อย 1 ครั้ง เหตุผลที่พบบ่อยในเด็ก เชื่อว่าเนื่องจากมีการติดเชื้อทางเดินหายใจบ่อย เชื้อจึงมีโอกาสแพร่มาทางท่อยูสเตเชียน ซึ่งสั้นและวางตัวในแนวนอนมากกว่าในผู้ใหญ่ โดยท่อยูสเตเชียนเป็นท่อเล็กๆ ที่เชื่อมระหว่างหูชั้นกลางกับโพรงหลังจมูก หากมีการอักเสบที่หูชั้นกลาง เชื้ออาจกระจายไปที่อวัยวะต่างๆ เช่น ไปสู่สมอง ทำให้เป็นเยื่อหุ้มสมองอักเสบ หรือฝีในสมองได้

ซึ่งหากเด็กไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสมอาจเกิดความพิการทางการได้ยิน ทำให้เด็กมีปัญหาความล่าช้าในการเรียนรู้ ส่งผลต่อเนื่องต่อพัฒนาการทางภาษา พัฒนาการด้านต่างๆ และคุณภาพชีวิตตามมา

ทั้ง 3 โรคนี้รักษาได้ด้วยยาปฏิชีวนะร่วมกับวิธีการรักษาอื่นๆ สิ่งสำคัญคือต้องได้รับการวินิจฉัยโรคและรักษาอย่างทันท่วงที ปัจจุบันพบว่าเชื้อนิวโมคอคคัสและเชื้อเอ็นทีเอชไอ มีการดื้อยาปฏิชีวนะทำให้การรักษายากขึ้น

วิธีป้องกันลูกให้ห่างไกลจาก 2 เชื้ออันตราย

1. เลี้ยงลูกด้วยนมแม่
2. รักษาความสะอาด ดูแลข้าวของเครื่องใช้ ล้างมือบ่อยๆ โดยเฉพาะก่อนให้นม ก่อนสัมผัสอาหารและสัมผัสตัวเด็ก
3. ล้างมือบ่อยๆ ปิดปากและจมูกทุกครั้งที่ไอ หรือจาม
4. หลีกเลี่ยงการสัมผัสกับผู้ป่วยที่มีอาการ ไอ จาม รวมถึงหลีกเลี่ยงการพาลูกไปในสถานที่ที่มีเด็กอยู่รวมกันมากๆ
5. ปรึกษากุมารแพทย์เรื่องการเสริมภูมิคุ้มกันป้องกันโรคจากเชื้อ 2 ชนิดนี้